

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
71 - 35 /15
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. датум:

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ
МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ

Извештај о посети Полицијској управи у Крагујевцу

Београд, април 2015. године

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЂЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Полицијска управа Крагујевац
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у сарадњи са удружењем Београдским центром за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	20. и 21. април 2015. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена телефонским путем
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Чланови тима: Јелена Јелић, <i>Стручна служба Заштитника грађана,</i> Јелена Самарџић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Полицијској управи Крагујевац остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију.

2. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10.02.2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно нерегуларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

1 „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

2 Потписан 12. децембра 2011. године.

3 Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

3. ПРАЋЕЊЕ ПРЕПОРУКЕ НПМ

3.1. Поступање према затеченом странцу

Полицијска управа у Крагујевцу у свом саставу има шест полицијских станица: Аранђеловац, Топола, Баточина, Лапово, Кнић и Рача. У полицијским станицама немају запослене из Одсека за странце, већ они долазе по потреби из седишта ПУ Крагујевац када треба предузети мере према одређеном странцу.

3.1.1. Утврђивање идентитета

Од почетка 2015. године до посете НПМ тима, на територији ПУ Крагујевац, затечено је 4 странца, од којих је двоје изразило намеру за тражење азила. Полицијски службеници ПУ Крагујевац затеченог странца који незаконито борави на територији Републике Србије лишавају слободе и спроводе у полицијску станицу ради утврђивања његовог идентитета. По довођењу или доласку ових лица у полицијске станице приступа се њиховом спољном прегледу, пре свега из разлога безбедности. Приликом прегледа полицијски службеници користе заштитне рукавице и одговарајућу заштитну опрему. Како велики број њих нема код себе исправе подобне за доказивање идентитета, током прегледа посебна пажња се посвећује проналаску исправе, које је већином безуспешно. Сходно томе, лични подаци се углавном утврђују само на основу изјава странаца.

Сви затечени странци код којих није пронађена лична карта или пасош, без обзира да ли су тражиоци азила или нерегуларни мигранти, фотографишу се и дактилоскопирају (у седишту ПУ Крагујевац). Лични подаци, фотографије и отисци прстију странаца се уносе у електронску евиденцију „АФИС“. Поред ове евиденције, постоји и електронска евиденција „ОКС“, у коју се, поред личних података, уносе подаци о свим мерама које су предузете према странцима.

3.1.2. Употреба језика и поучавање о правима

Разговори између представника ПУ Крагујевац и странаца се углавном обављају на енглеском језику, јер према речима полицијских службеника, лица најчешће путују у групама међу којима увек неко говори енглески језик. У случају да странци не говоре енглески ангажује се преводилац. Преводиоци су бивши студенти са пребивалиштем у Крагујевцу, а који су пореклом из земаља у којима се говори језиком којим говоре странци.

3.1.3. Поступање према малолетнику - сарадња са органом старатељства

Према речима полицијских службеника ПУ Крагујевац орган старатељства, односно месно надлежни центар за социјални рад, увек се обавештава уколико је малолетни странац без пратње. У 2015. г. на територији ПУ Крагујевац није затечено ниједно стране малолетно лице.

3.1.4. Лекарски преглед

У случају да странац има видне повреде или затражи лекарску помоћ позива се служба хитне помоћи. Према речима саговорника НПМ странац се увек пита да ли жели лекарски преглед.

3.2. Поступање према странцу који није изјавио намеру за тражење азила

Према речима полицијских службеника, нерегуларни мигранти који су се до сада заштитили на територији ПУ Крагујевац су странци који су код себе имали истеклу потврду о израженој намери за тражење азила. Након идентификације, против њих се подноси захтев за покретање прекршајног поступка и спроводе се до прекршајног суда. Уколико је лице задржано после редовног радног времена суда, а уколико у суду у том тренутку није присутан дежурни судија, доноси се решење о задржавању до 24 часа и лице се задржава до доласка дежурног судије. Након извршене прекршајне санкције ПУ Крагујевац доноси решење о отказу боравка, којим се странцу налаже да самостално напусти територију Србије у одређеном року.

Приликом посете ПС Лапово НПМ је извршио увид у предмете о задржавању два нерегуларна мигранта којима је истекла потврда о израженој намери за тражење азила (потврде садрже фотографију лица које је изразило намеру, а издате су у ПУ Зајечар). Уочено је да предмети не садрже писано обавештење о правима, али је на записнику о задржавању констатовано да су поучени о својим правима. Имајући у виду праксу ПУ Крагујевац да сва лица која задржавају воде на лекарски преглед пре смештања истих у просторије за задржавање, и нерегуларни мигранти су прошли лекарске прегледе, што се може видети по лекарским извештајима нађеним у предметима. У записнику о задржавању је као основ задржавања наведен члан 53. Закона о полицији⁴, док је на решењу о задржавању наведено да су се стекли услови за задржавање по члану 48. Закона о странцима⁵. Такође, у записнику је наведено да је задржавање започето 04.03.2015. у 20.05 часова, а да је завршено наредног дана у 12.00 часова, када су лица спроведена судији за прекршаје. У прекршајним пресудама (које се налазе у предметима о задржавању) налазе се изјаве лица о разлозима због којих се нису јавили у Центар за азил у Сјеници у року од 72 сата од издавања наведене потврде. Наиме, лица су изјавила да нису имала новца код себе да би могла да дођу до Центра за азил у Сјеници (увидом у потврде о привремено одузетим и враћеним предметима може се закључити да нису имали новца). У прекршајним пресудама изречена је заштитна мера удаљења странца са територије Србије која ће се извршити одмах пре правоснажности пресуде. На основу пресуда ПУ Крагујевац донела је решења о отказу боравка у којима је странцима дат рок од три дана да самостално напусти територију Србије.

3.3. Поступање према странцу који је изјавио намеру за тражење азила

Станцима који изјаве намеру за тражење азила Одсек за странце ПУ Крагујевац одмах издаје потврду о израженој намери за тражење азила. Од почетка 2015. године до посете НПМ тима 2 лица је изразило намеру за тражење азила. Приликом увида НПМ тима у потврде о израженој намери (примерци који се чувају у ПУ) на њима није постојала фотографија тражиоца азила. Међутим, према речима полицијских службеника, фотографија тражиоца азила се захефта на примерку потврде који се даје овом лицу. Полицијски службеници немају техничке могућности да фотографију унесу у наведену потврду, и услед тога морају физички то да раде. Овакво поступање ПУ Крагујевац је у складу са наведеном препоруком Заштитника грађана и ово је прва ПУ која овако поступа од свих ПУ које је до сада НПМ посетио.

Лица којима је издата потврда се упућују у центре за азил који у датом тренутку имају расположиве смештајне капацитете. У потврду се уноси назив центра за азил где лице треба да се јави у року од 72 сата. Ниједно лице није спроведено до центра.

⁴ „Ако другим законом није друкчије одређено, овлашћено службено лице задржаће лице које ремети или угрожава јавни ред, уколико га није могуће друкчије успоставити, односно ако угрожавање није могуће друкчије отклонити. Задржавање може да траје најдуже 24 часа.“ Члан 53. став 1. Закона о полицији ("Сл. гласник РС", бр. 101/2005, 63/2009 - одлука УС и 92/2011).

⁵ „Изузетно, ако то налажу разлози обезбеђења принудног удаљења, странац се може задржати у просторијама надлежног органа, али не дуже од 24 часа. На задржавање странца примењују се одредбе Закона о полицији“. Члан 48. став 1. и 2. Закона о странцима ("Сл. гласник РС", бр. 97/2008).